

ЗМІНА ПОЗИЦІЙ ОПЕК ТА ОПЕК+ НА РИНКУ НАФТИ

Чорний М.Р., здобувач вищої освіти*,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна

За висловлюваннями багатьох економістів нафта є кров'ю економіки, адже саме завдяки ній приводиться у рух обладнання, верстати та машини, що розвивають економіку. Сьогодні можна стверджувати, що Україна є залежною від експорту енергоресурсів, і чільне місце серед них займає нафта та нафтопродукти. Підвищення цін на нафтовому ринку є серйозним інфляційним чинником, і, відповідно, погіршує позиції нашої економіки. Виходячи з цього розуміємо, що дослідження і розуміння тенденцій цього ринку є ключем до розуміння стану економіки загалом.

Одними з ключових гравців нафтового ринку є такі організації, як ОПЕК та ОПЕК+, які раніше з легкістю впливали на ціни на ринку нафти, проте сьогодні у них настали важкі часи, і їх вплив відчутно послаблюється. Тож доцільно розглянути, що відбувається на ринку чорного золота, та чи в змозі великі об'єднання впливати значною мірою на ціну цього ресурсу.

ОПЕК (Organization of the Petroleum Exporting Countries) – це організація країн-експортерів нафти, картель, створений нафтовидобувними країнами для впливу на ціни на нафту. Членами організації є країни, економіка яких залежить від доходів з експорту нафти – Алжир, Ангола, Венесуела, Ірак, Іран, Саудівська Аравія та інші.

Поряд з ОПЕК існує ОПЕК+ як домовленість, яка охоплює не тільки країни-члени картелю, але й низку інших – Азербайджан, Бахрейн, Бруней, Казахстан, Малайзію, Оман, Південний Судан, Росію та Судан.

Для контролю за кількістю пропозиції нафти на світовому ринку ОПЕК і ОПЕК+ використовує механізм квотування, встановлюючи обмеження на максимальний обсяг видобутку нафти країнами-учасницями. На 2023 р. існували квоти (табл.).

* Науковий керівник – Пилипенко С.М., к.е.н., доцент

**Квоти по видобутку нафти для
країн учасниць ОПЕК на 2023 рік, барелів на день**

Країна	Квота по видобуванню нафти
Алжир	973000
Конго	271000
Екваторіальна Гвінея	55000
Габон	223000
Іран	2859000
Ірак	4118000
Кувейт	2590000
Лівія	1189000
Нігерія	1187000
Саудівська Аравія	9606000
ОАЕ	2944000
Венесуела	783000
Разом	26798000

Джерело: складено автором на основі [3]

Наведені дані та оцінки експертів вказують на падіння цін на нафту на 2025 р. Так, Reuters надає дані оцінки Macquaire на ціну бареля Brent та WTI. Очікується, що барель Brent у 2025 р. може знизитись до 69 \$, барель WTI – до 65 \$. Таке падіння цін на нафту є неприйнятним для більшості країн ОПЕК та ОПЕК+, тому вони зменшують видобуток та поставку нафти [1].

За матеріалами Reuters наразі члени ОПЕК+ скорочують видобуток загалом на 5,86 млн барелів на день або близько 5,7 % світового попиту. Скорочення включає 2 млн барелів на день всіма членами ОПЕК+, перший раунд добровільного скорочення – дев'ятьма членами на 1,66 млн барелів на день і другий раунд – вісьмома членами на 2,2 млн барелів на день [2].

Оглядач The Wall Street Journal заявляє, що за даними МЕА до 2030 р. світ буде плавати у надлишках нафти. Зазначається, що зростання попиту на нафту сягне піку до 2029 р. і почне скорочуватися, досягнувши 105,4 млн барелів на день у 2030 р. завдяки впровадженню зелених технологій. Тим часом потужності з видобутку нафти зростуть до майже 113,8 млн барелів на день завдяки виробникам в Північній та Південній Америці. Прогнозується, що в країнах з розвинутою економікою попит на нафту впаде з 45,7 млн барелів на день у 2023 р. до 42,7 млн барелів на день у 2030 р. За даними МЕА востаннє попит на нафту був таким низьким у 1991 р. Прогнози агентства залишаються

значно нижчими за прогнози ОПЕК. Картель прогнозує зростання світового попиту на нафту на 1,8 млн барелів на день у 2025 р. [5].

Зважаючи на песимістичні прогнози щодо падіння попиту на нафту та відповідне зниження цін, ОПЕК та ОПЕК+ хоче та реалізує свої механізми утримання ціни на прийнятному для них рівні. Але вплив механізму зменшення видобутку майже на межі краху, оскільки все частіше країни-учасники порушують домовленості щодо обмеження видобутку через внутрішньо економічні проблеми.

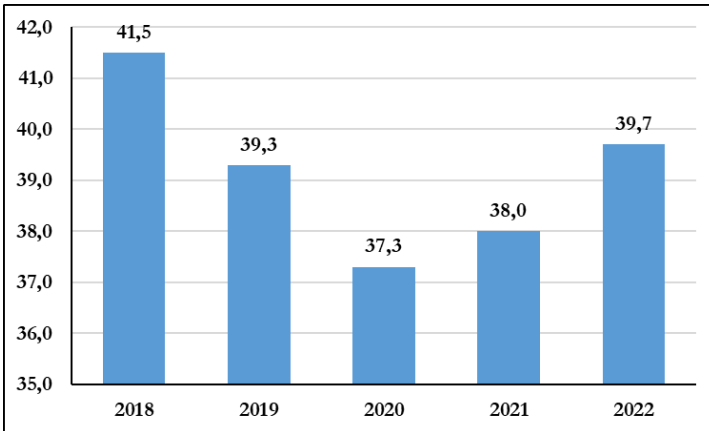

Рис. Відсоток видобутку нафти ОПЕК до загального світового обсягу видобутку за 2018-2022 рр.

Джерело: складено автором на основі [3]

Загальна тенденція показує, що відсоток участі ОПЕК у видобутку нафти знаходиться майже на одному рівні протягом тривалого періоду часу. Зменшення поставки і видобутку нафти спричинить відсоткове падіння участі ОПЕК у загальносвітовому видобутку, що може бути покрито за рахунок інших країн, що видобувають нафту, але це зменшить участь ОПЕК у майбутньому. Також майбутнє зменшення може відбутись за рахунок проведення багатьма країнами екополітики, що веде до зменшення використання нафти.

Тобто, можна констатувати факт, що ОПЕК втрачає вплив на нафтовий ринок, що спричинено конфліктами всередині об'єднання, які виникають через перевищення розмірів видобутку нафти учасниками у той час, коли прийнято рішення щодо їх скорочення. Так, за даними Bloomberg члени ОПЕК+ – Ірак, Казахстан, росія

продовжують порушувати власні квоти на видобуток нафти. Саудівська Аравія, яка очолює ОПЕК+, не задоволена такою поведінкою цих країн, адже як найбільший постачальник нафти у структурі ОПЕК, вона сумлінно дотримується норм по скороченню обсягу видобутку на фоні порушень інших країн, а це призводить до зменшення її частки у постачанні нафти, що відповідно знижує доходи [4].

Країни, що порушують домовленості, чинять тиск на ціни і не дають їм зростати потрібними темпами і до потрібного рівня, якого бажає Саудівська Аравія. Наразі ця країна через несприятливу ситуацію та фінансування багатьох великих інфраструктурних проектів має дефіцитний бюджет. За оцінками МВФ саудитам потрібно тримати ціни на рівні не меншому 100 \$ за барель, проте у інших країн-учасниць є своє потреби. Вони вирішили скористатись ситуацією і компенсувати падіння цін захопленням більшої частки ринку, зважаючи на скорочення видобутку Саудівською Аравією. Звісно ж саудити не погоджуються на такий сценарій розвитку і погрожують усім країнам-членам ОПЕК, а особливо порушниками, збільшенням видобутку, а відповідно відновленням своєї частки ринку, але при цьому значним падінням ціни, ледь не до 50 \$ за барель, що буде потужним ударом по економіках країн-порушниць.

Хоча ОПЕК та ОПЕК+ мають значні запаси світової нафти та досі залишаються на лідируючих позиціях за кількістю поставок нафти, проте можна бачити падіння обсягу постачання нафти країнами-учасницями – 41,5 % у 2018 р. до 39 % у 2023 р.

Зважаючи на оцінки, що пов'язані зі світовим зниженням ціни на нафту та відповідним зменшенням попиту на нафту у світі країни ОПЕК та ОПЕК+ вдаються до зменшення видобутку та поставки нафти на світові ринки з надією зменшення пропозиції та відповідного підвищення цін, що мало б сприяти збільшенню надходжень ОПЕК від реалізації нафти. Та попри значний вплив ОПЕК ситуація складається не на їх користь. Бюджети багатьох країн-учасниць ОПЕК перебувають у дефіциті, що своєю чергою обмежує маневр для зменшення видобування, адже різке відчутне зменшення може спричинити у них дефолт, оскільки вони є залежними від продажу нафти. При цьому розвинені країни світу проводять політику переходу на використання електромобілів та відповідне зниження споживання нафтових ресурсів у всіх можливих галузях економіки. Такі екологічні заходи тиснуть на ринок нафти, зменшуючи її попит, що відповідно змушує ОПЕК задуматись про скорочення видобутку і поставки, але дефіцитні бюджети країн-учасниць не в захопленні від таких новин.

Ще одним чинником тиску є збільшення видобутку нафти країнами, що не є учасниками ОПЕК та ОПЕК+. Тому наразі ситуація на ринку не на користь ОПЕК і тиск на організацію буде збільшуватись.

Література:

1. ОПЕК+ продовжує глибоке скорочення видобутку нафти до 2025 року. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/business/energy/opec-seen-prolonging-cuts-2024-into-2025-two-sources-say-2024-06-02/> (дата звернення: 15.01.2025).

2. HSBC знижує прогнози цін на нафту на 2024 і 2025 роки. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/markets/commodities/bofa-lowers-2025-brent-forecast-by-5bbl-softer-demand-2024-09-06/> (дата звернення: 16.01.2025).

3. ОПЕС. URL: https://www.opec.org/opec_web/en/ (дата звернення: 15.10.2024).

4. Smith G. ОПЕС+ oil-production cheats show little sign of making compensation cuts. *Bloomberg.com*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-07-04/opec-oil-production-cheats-show-little-sign-of-making-compensation-cuts?srd=economics-v2> (date of access: 29.01.2025).

5. The world will be swimming in excess oil by end of this decade, IEA says. *The Wall Street Journal*. URL: https://www.wsj.com/business/energy-oil/global-oil-markets-to-tip-into-surplus-by-end-of-decade-iea-says-c85688fa?mod=hp_lead_pos6 (date of access: 15.01.2025).

ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ: МЕЖА МІЖ АВТОНОМІЄЮ І УПРАВЛІННЯМ

Шекета Є.Ю., кандидат економічних наук, викладач,
Івано-Франківський фаховий коледж
Львівського національного університету
природокористування, м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7182-9447>

Економіка ХХІ століття це економіка цінності людських ресурсів, які становлять визначальну і рушійну силу розвитку будь-якого підприємства. Сучасний ефективний менеджмент організації полягає в залученні якомога більшої кількості активних та цілеспрямованих працівників з нестандартним мисленням, креативними ідеями, вміннями вирішувати надскладні кейси в умовах обмеженості ресурсів та в короткі терміни. Здатність працівника швидко адаптуватися в сучасному мінливому ринковому середовищі, в якому опиняється